

ÇORUH VADİSİNDE MEYVECİLİĞİN GENEL DURUMU

Muharrem GÜLERYÜZ¹ Yaşar ERTÜRK²

ÖZET: Doğu Anadolu bölgesinde sınırlı mikroklima alanlarından Çoruh vadisindeki Erzurum'a bağlı 6 ilçede yürütülen bu çalışmada, meyveciliğin genel durumu yetiştiricilerle yapılan karşılıklı mülakatlarla belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla İspir, Pazaryolu, Tortum, Uzundere, Narman ve Oltu ilçelerinde toplam 188 adet anket formu üreticilerle soru- cevap yöntemiyle doldurulmuştur.

Anket sonuçlarına göre; meyve bahçelerinin karışık tür ve çeşitlerle rastgele kurulmuş olması, her yıl düzenli olarak ürün alınmamasına sebep olmaktadır. Yörede meyvecilikle uğraşanların yaklaşık 2/3'lük kısmının yaşlarının 50 ve 50'nin üzerinde (% 61,7) olduğu tespit edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre üreticilerin çok az bir kısmı (% 14,0) suni gübre kullanmaktadır. Hiç gübre kullanmayanların oranı ise % 15,3 olarak saptanmıştır. Her yıl düzenli olarak budama ve ilaçlama yapanların oranı ise sırasıyla % 28,3 ve % 26,1 olarak belirlenmiştir. Yapılan anket sonuçlarına göre, üreticilerin % 17,4'lük kısmı tarım kuruluşları ile bağlantılı olarak bu işleri yürütmektedirler. Düzenli olarak üreticilerin % 36,3'lük kısmı sulama yaparken sulama kaynağı olarak genellikle dere ve çay sularını kullanmaktadırlar (% 74,4).

Anahtar Kelimeler : Meyve yetiştiriciliği, Çoruh Vadisi.

GENERAL STRUCTURE OF FRUIT PRODUCTION IN ÇORUH VALLEY

SUMMARY : This study was carried out in six county limited microclimate areas in Çoruh Valley of Erzurum in Eastern Anatolia. The general structure of fruit culture was tried to explain by some interviews with farmers. For this purpose, in İspir, Pazaryolu, Tortum, Uzundere, Narman and Oltu counties, 188 questionnaire forms were filled by means of question-answer method with producers mutual.

According to the results of questionnaire forms; the orchards were established with different species. This situation causes irregular producti

It was found that 61,7 % of fruit growers were 50 years old and over. According to the results of the research, little part of the growers (14,0 %) used chemical fertilizer and 14,5 % of growers didnt fertilize in their orchards. The proportion of those who pruned the trees and used pesticides was 28,3 % and 26,1 % respectively. To the consequences of the study 17,4 % of the growers worked together the agricultural associations. 36,3 percent of the growers irrigated regularly the orchards and they used streams as water resource.

Key Words: Fruit culture, Çoruh Valley

GİRİŞ

Ülkemiz, coğrafik yapısı ve ekolojik şartlarının uygun olması sebebiyle önemli bir meyve üretim potansiyeline sahiptir. Bununla birlikte, bu imkanları ve potansiyeli yeteri kadar kullandığımız söylenemez. Bu eksik kullanım durumu, bölgeler arasında daha bariz olarak kendini göstermektedir.

Meyve yetiştiriciliği açısından bölgeler arasında coğrafik yapısı ve ekolojik şartları sebebiyle en az şansa sahip bölge Doğu Anadolu Bölgesidir. Ağrı, Bingöl, Bitlis, Elazığ, Erzincan, Erzurum, Hakkari, Kars, Malatya, Muş, Van, Tunceli, Ardahan ve Iğdır illerini içine alan bölgede genellikle, esas iklim özelliklerini yansıtan yayla kesimlerinde (1500-1900 m) karasal iklim hüküm sürmektedir. Dolayısıyla bu alanlarda kış mevsimi uzun ve çok soğuk geçmektedir. Bölgenin olumsuz iklim şartları gibi topoğrafik yapısı da bitki yetiştiriciliğinde diğer bölgelere nazaran daha fazla olumsuz etkilidir.

Kışların çok uzun ve sert olması vegetasyon periyodunu da kısaltmıştır. Bölgede yağışlar genellikle meyve yetiştiriciliği bakımından yeterli (600-900 mm) olmakla birlikte, yağışların yıl içinde dağılımı düzenli değildir. Nitekim vegetasyon periyodunda yağış miktarı Erzurum'da 99,8 mm'dir (Anon, 1994). Bölgede, kışları - 40, -50 °C lere kadar düşen sıcaklıklar bir çok meyve türünün yetiştirilmesini imkansız hale getirmiş ya da meyveciliğin belirli alanlarda lokalize olmasına sebep olmuştur. Bölgede esas iklim özelliklerinden tamamen farklı iklim karakterine sahip meyveciliğe nispeten müsait olan iklim adalarının başlıcaları, Iğdır, Erzincan, Elazığ-Malatya yöreleri (Yukarı Fırat havzası), Muş ovası, Van gölü Havzası ve Çoruh Vadisidir (Ülkümen, 1973).

Rakımı daha düşük olan (1050-1595 m), araştırma bölgesi Çoruh Vadisi'nde, Çoruh nehrinin ve yüksek dağların koruyucu etkisi sebebiyle ılıman iklim meyve

¹ Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri Bölümü, ERZURUM

² Atatürk Üniversitesi Hamza Pr. U. Meslek Yüksek Okulu İSPİR/ERZURUM

Geliş Tarihi : 12.06.2000

türlerinin hemen tamamının az ya da çok yetiştiriciliği yapılabilmektedir. Erzurum iline bağlı İspir, Pazaryolu, Tortum, Uzundere, Narman ve Oltu ilçelerini içine alan Çoruh havzası, Doğu Anadolu Bölgesi meyve üretiminin % 2.6'sını karşılamaktadır. Öyle ki Çoruh Vadisi'ndeki Erzurum'a bağlı ilçelerin toplam meyve üretimi 11385,6 ton'dur. Toplam 12102 ton meyvenin üretildiği Erzurum ili meyve üretiminin % 94'ünü bu bölge karşılamaktadır.(Anon, 1997; Anon, 1999). Yörede özellikle elma, armut, dut, ceviz, zerdali ve kayısı, erik, kızılcık, kiraz ve vişne türlerinin hemen tamamı az ya da çok yetiştirilmektedir (Çizelge 1).

Meyve yetiştiriciliğinde bilinen tekniklerin uygulanmasıyla bölgedeki mevcut potansiyelden daha iyi yararlanabilmek için uzun ve kısa vadeli planların hazırlanarak uygulamaya konulması gerekir. Bunun için de bölgenin meyvecilik açısından mevcut durumu belirlenerek sorunları ve çözüm yolları ortaya konulmalıdır. Bu amaçla çalışmada kullanılan ankette, yetiştiricilikle ilgili soruların yanısıra, sosyal, kültürel ve ekonomik durumlarının tespit edilmesine yönelik sorulara da yer verilmiştir

MATERYAL VE YÖNTEM

1999 yılı ilkbahar-yaz döneminde, Erzurum iline bağlı, İspir, Pazaryolu, Tortum, Uzundere, Narman ve Oltu ilçelerinde yürütülen bu çalışma; Çoruh Vadisindeki meyveciliğin genel yapısı, potansiyeli, sorunları ve üreticilerin sosyal, kültürel ve ekonomik durumlarına ilişkin konuların belirlenmesini amaçlamıştır. Bunun için üreticilere ilgili sorulardan oluşan toplam 188 adet anket formu ikili mülakatlar şeklinde doldurulmuştur. (Ek 1-Anket Formu).

ARAŞTIRMA SONUÇLARI VE TARTIŞMA

Çoruh Vadisinde mevcut yerleşim yerlerinde yürütülen bu çalışma sonuçlarına göre meyve üreticilerinin % 61.70'lik kısmı yaşları 50 ve 50'nin üzerindeki insanlardan oluşmaktadır. Meyvecilikle uğraşan ve yaşları 30-50 arasındakilerin oranı % 30.8 olup, 30 yaşın altındakilerin oranı ise % 7.5 olarak saptanmıştır. Bu durum, özellikle kesif bir işgücüne gerek duyan meyvecilikte, bir çok kültürel işlemin yapılmasında problemlere neden olmaktadır.

Yetiştiricilerin tahsil durumları ile ilgili sorulara verilen cevaplara göre, lise mezunu olanların oranı % 12.1, orta okul mezunu olanlar % 21.6, ilkokulu bitirenler % 51.6 ve hiçbir tahsili olmayanların oranı ise % 14.7 olarak tespit edilmiştir. Bilindiği gibi, meyvecilik,

intensif bir tarım dalı olup, teknik ve teorik olarak yoğun bir bilgi birikimini gerektirmektedir. Bölgede meyvecilikle uğraşanların yaklaşık % 70'i sadece ilkokulu bitirenlerden ya da hiçbir tahsili olmayanlardan oluşmaktadır. Yapılan mülakatlar neticesinde üniversite mezunu üreticiye rastlanmamıştır.

Bölgede, üreticiler uzun yıllardır meyvecilikle uğraştıklarını beyan etmişlerdir. Yetiştiricilerin % 27.1'i 0-20 yıldır, % 51.2'lik kısmı 20-40 yıldır ve % 21.7'lik kısmı ise 40 yıldan daha fazla bir süredir bu işle uğraştığını bildirmiştir.

Meyvecilikte gerekli olan teknik bilgi alışverişi, genellikle yöredeki Tarım İlçe Müdürlükleri ile gerçekleştirilmektedir. Yapılan mülakatlarda üreticilerin %17.4'ü bu kuruluşlarla devamlı irtibatlı olduklarını ifade etmişlerdir. Bu kuruluşlarla hiçbir şekilde irtibat kurmayanların oranının ise % 20.3 olduğu saptanmıştır.

Üreticilerden % 36.3'ü düzenli olarak, % 46.80'i arada sırada sulama yapmaktadırlar. Yetiştiricilikte sulama kaynağı olarak % 74.4 oranında dere ve çay suları, %14.0 oranında gölet suları kullanılmaktadır.

Bilindiği gibi, meyvecilikte iyi ve kaliteli ürün almak için düzenli olarak ve uygun miktarlarda gübreleme yapılmalıdır. Çoruh vadisinde yetiştiricilerin % 14.0'lük kısmı suni gübre kullanırken, % 59.7'lik kısmı çiftlik gübresini tercih etmektedir. Çiftlik gübresi ve suni gübreyi birlikte kullananların oranı % 11.0 olarak tespit edilmiştir. Yetiştiricilerin % 15.3'lük kısmı ise gübre kullanmadıklarını bildirmiştir. Etkin bir gübrelemenin yapılması için yaprak ve toprak analizlerinden herhangi birisine başvuranlar ise % 4.3'lük kesimi oluşturmaktadır. Yörede, meyve yetiştiricilerinin % 62.3'ü bahçelerinde ara ziraati yaparken, % 37.7'lik kesimi altını ot olarak bırakmaktadır. Ara ziraatinde tercih edilen ürünlerin başında yonca ve korunga gelmektedir (% 40.1)

Meyvecilikte önemli ürün kayıplarına sebep olan hastalık ve zararlılarla mücadele çok önemlidir. Bu konu ile ilgili cevapların değerlendirilmesi ile; üreticilerin % 93.4'ü bahçesinde en az birkaç hastalık ve zararlıyla karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Üreticiler kara lekenin % 68.6, ateş yanıklığı ve diğer bakteriyel hastalıkların ise % 37.2 oranında gözlendiğini bildirmişlerdir. Yapılan mülakatlarda, meyveliklerin % 58.8'lik kısmında kırmızı örümcek + ağ kurdu + iç kurdu, % 54.1'lik kısmında ise yaprak bitinin zarar yaptığı bildirilmiştir. Nitekim, araştırma bölgesinin de içinde bulunduğu Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki meyvecilik alanlarında entomolojik sorunların belirlenmesi amacıyla yapılan

Çizelge 1. Çoruh Havzasında Yer Alan Ispir, Pazaryolu, Tortum, Uzundere, Narman ve Oltu İlçelerinde Meyve Üretim Miktarları (Anon., 1999).
Table 1. The amounts of fruit production of Ispir, Pazaryolu, Tortum, Uzundere, Narman, Oltu located in Çoruh Valley (Anon., 1999).

Meyve Türleri	İspir						Pazaryolu		Tortum		Uzundere		Oltu		Narman		İl T.M.Ü ⁽¹⁾ (Ton)
	Top.Mey. Ağaç. Sayısı		Üretim (ton)	Top.Mey. Ağaç. Sayısı		Üretim (ton)	Top.Mey. Ağaç. Sayısı		Üretim (ton)	Top.Mey. Ağaç. Sayısı		Üretim (ton)	Top.Mey. Ağaç. Sayısı		Üretim (ton)		
Elma	8616		301	14600	503	33300	999	13770	370	33600	1008	10600	265	3827			
Armut	7004		210	1460	40	17150	514	3910	98	14000	504	450	5	1506			
Aya	546		7	-	-	2000	40	6371	100	7300	170	-	-	382			
Dut	6278		408	850	15	9030	316	4300	65	8000	1000	-	-	2336			
Kayısı+ Zerdali	1440		10	3200	65	5290	185	3325	83	7000	35	1050	10	484			
Vişne	1362		27	500	9	18080	542	5800	116	5000	100	2100	42	918			
Kiraz	1330		27	550	8	2530	76	3325	83	6400	150	-	-	375			
Erik	1304		19	480	4	14100	282	7120	280	900	20	100	0.3	692			
Ceviz	7510		263	4200	110	8200	492	8800	220	3300	150	-	-	1349			
Kızılıçık	919		9	-	-	10750	214	24000	480	-	-	-	-	727			
Şeftali	35		0.3	-	-	1350	54	5135	76	4600	80	-	-	235			
İlçe Toplamları	37278		1281.3	25840	754	92110	3714	89556	1971	90100	3217	14300	322.3	12103			

(1) : İl Toplam Meyve Üretimi.

çalışmalarda, yörede özellikle bu zararlıların ekonomik olarak zarar yaptığı tespit edilmiştir (Güçlü ve ark., 1998). Bu hastalık ve zararlılarla mücadele için her yıl düzenli olarak ilaçlama yapanların oranı % 25.6, hiç ilaçlama yapmayanların oranı ise % 36.5'dir. İlaçlamayı başkalarına yaptıranların oranı % 36.7 olarak tespit edilmiştir. İlaçlamada üreticilerin % 25.6'sı motorlu pülverizatör kullanmaktadırlar.

Meyvecilikte iy bir taç yapısıyla birlikte, sağlam ve sağlıklı bir kök sisteminin de oluşumunda etkili olan budamayı üreticilerin, % 28.3'ü her yıl düzenli olarak yapmaktadır. Bahçelerinde budama yapmayanların oranı ise % 26.0'dır. Budamada üreticilerin 82.7'si testere ve makası tercih etmektedirler

Modern meyvecilikte pazarların arzuladığı, heryıl düzenli ürün verebilen standart çeşitlerle kurulu bahçeler, verimlilikte esastır. Bölgede üreticilerle yapılan mülakatlar sonucunda, bahçelerin % 22.6'sının standart çeşitlerle kurulduğu, % 13.5'inin yerli çeşitlerle ve % 63.9'unun ise standart ve yerli çeşitleriyle birlikte kurulduğu saptanmıştır. Buna bağlı olarak bahçelerinden her yıl düzenli olarak ürün alanların oranı % 29.7 olmuştur. Yöredeki meyve bahçelerinin hemen tamamı karışık tür ve çeşitlerle kurulmuştur. Bu durum pek çok meyvecilik uygulamalarının gereği gibi yapılmasını engellemektedir.

Kaliteli ve iri meyve yetiştiriciliği ve ürün yoğunluğunun kontrol altına alınması, çiçek ve meyve seyreltmesini de gerektirir. Araştırma sonucuna göre bu konuda bilgi sahibi olanların oranı % 17.0'dır. Bu konuda bilgi sahibi olanların ise % 7.8'i meyve seyreltmesini uyguladığını belirtmiştir.

Yetiştirilen meyvelerin hasat zamanı % 82.3 oranında yöredeki geleneksel tarihlere göre yapılmaktadır. Ayrıca, uygulanan hasat tekniğine göre bir değerlendirme yapıldığında, üreticilerin % 39.5'inin elle hasat yaptığı, % 60.5'inin ise silkme ve çırpma işlemlerini uyguladıkları belirlenmiştir. Özellikle hasat sırasında işçi çalıştırılma oranı % 24.6'dır.

Hasat edilen ürünün % 65.6'sı bahçede satılmaktadır. Halen bölgede ürünün satışında kolaylık sağlayabilecek herhangi bir kooperatif veya birlik yoktur. Bilinçli yapılması halinde kazancı bol olan meyvecilik bölgede karlılığını yitirmiştir. Bu sebeple bahçelerinden elde ettiği geliri yeterli bulanların oranı sadece % 11.9 olarak belirlenmiştir. Bu sebeple üreticiler % 83.5 oranında başka işlerle de meşgul olmaktadır.

Bilindiği gibi meyvecilik bahçe büyüklüğünün artışı, üretim, verim ve dolayısıyla kârlılığı artırmaktadır.

İnceleme yapılan yörelerde Bahçelerin % 11.5'i 20 dekardan büyük, % 19.3'lük kısmı 10-20 dekar arasında ve % 69.2'si 10 dekardan küçük meyvecilik alanlarını oluşturmaktadır.

Meyvelerin insan sağlığı açısından önemi çok büyüktür. Özellikle sağladıkları kalori, tuz ve vitaminler bakımından insanlar tarafından düzenli olarak tüketilmesi gerekmektedir. Araştırma bölgesinde, bu faydanın farkında olarak, düzenli bir şekilde meyve tüketenler % 50,7 olarak belirlenmiştir.

Bölgede tarım teşkilatlarında her ilçede 10-15 arasında teknik eleman vardır. Bunların çoğunu ziraat teknisyenleri oluşturmaktadır. Ziraat teknisyenlerinin bazıları devam ettikleri üniversite eğitimleri dolayısıyla yılın büyük bir kısmında Erzurum merkezinde kalmaktadırlar. Bu durum, çiftçilerin bilinçlendirilmesinde etkili eleman ihtiyacını artırmıştır.

Yörede yukarıda özetlenen bu değerlerin ilçeler bazındaki dağılımı da Çizelge 2'de özetlenmiştir.

Sonuç olarak araştırma bölgesinin Doğu Anadolu bölgesindeki konumu itibarıyla önemli bir meyvecilik kültürüne sahip olduğu bir gerçektir. Bu potansiyel gerektiği gibi kullanılmamaktadır. Yöredeki yetiştiricilik daha çok aile bahçeciliği seviyesindedir. Bahçeler koleksiyon şeklinde olup, birçok türde meyve ağacını içermektedir. Bu durum, yetiştiriciliğin her aşamasında problemlere sebep olmakta, kaliteli meyve üretimini engellemektedir. Ayrıca bahçelerin çoğunu az ya da çok işgal eden yerli çeşitler sebebiyle bahçelerden heryıl ürün alınamamaktadır (Güleryüz, 1991).

Ticari yetiştiricilik amacıyla yeni bahçelerin kurulma çalışmaları yok denecek kadar azdır. Yöre üreticilerinin gelir seviyesinin düşük olması, gübre, ilaç, alet-ekipman ve işgücü gibi girdilerin kullanımını sınırlandırmıştır (Güleryüz ve ark., 1998). Yörede meyvecilik ticari olarak düşünülmesi ve modern meyve bahçeleri örnek olarak uzman kuruluşların denetiminde kurulmalıdır. Yaşlanmış ağaçların sökülerek yerlerine pazar istekleri fazla olan, kaliteli meyve veren ve her yıl düzenli olarak ürün alınabilen tür ve çeşitlerin dikilmesi teşvik edilmelidir. Özellikle elma yetiştiriciliğinde bodur anaç kullanımı yaygınlaştırılarak, ekolojik etütlerden sonra uygun anaçlar üzerine aşılama yapılmalıdır. Yörede aşılı fidan üretimi, özellikle Tokat ve Erzincan'dan sağlanmaktadır. Kapasite yetersizliği ve ihtiyaca göre üretim yapılmaması gibi sebeplerden ötürü, menşei bilinmeyen ve başka bölgelerden getirilen fidanlar yörede satılmaktadır. Yörede fidan ihtiyacını karşılayan kuruluşların kapasiteleri artırılarak, belirli plan ve

Tablo 2. Çoruh Vadisinde Meyveciliğin Durumu (İlçelere Göre Değerlendirme (% 0)).

Table 2. General structure of fruit production in Çoruh Valley (Evaluation according to the counties).

KONU		PAZARYOLLU	İSPIR	OLTU	TORTUM	UZUNDERE	NARMAN	BÖLGE ORT.
Yaş	> 50	64.7	61.0	64.0	58.4	60.0	61.8	61.7
	30-50	29.4	31.7	28.0	33.3	30.0	32.3	30.8
	< 30	5.9	7.3	8.0	8.3	10.0	5.9	7.5
Tahsil	Lise	8.9	14.6	20.0	16.7	6.7	5.9	12.1
	Ortaokul	14.7	22.0	24.0	25.0	23.3	20.6	21.6
	İlkokul	58.8	56.1	44.0	41.6	50.0	58.9	51.6
	Yok	17.6	7.3	12.0	16.7	20.0	14.6	14.7
Meyvecilikle Kaç Yıldır Uğ.	0-20 Yıl	29.4	26.9	28.0	25	26.7	26.5	27.1
	20-40 Yıl	50.0	53.7	40.0	54.2	53.3	55.9	51.2
	40-60 Yıl	20.6	19.4	32.0	20.8	20.0	17.6	21.7
Tarım Teş. İşlikleri	Düzenli	11.8	29.3	28.0	16.7	10.0	8.8	17.4
	Nadiren	67.6	65.9	48.0	62.5	76.7	52.9	62.3
	İrtibatı yok	20.6	4.0	24.0	20.8	13.3	38.3	20.3
Sulama	Düzenli Olarak	32.3	41.4	36.0	33.4	33.3	41.1	36.3
	Arada Sırada	55.9	48.8	40.0	45.8	43.3	47.1	46.8
	Hiç Yapmayanlar	11.8	9.8	24.0	20.8	23.4	11.8	16.9
Sulama Suyu Kaynağı	Dere+Çay Suyu	55.9	87.9	72.0	70.8	83.3	76.5	74.4
	Gölet Sulaması	29.4	7.2	16.0	16.7	10.0	14.7	15.7
	Kuyu Suyu	14.7	4.9	12.0	12.5	6.7	8.8	9.9
Gübre Kullanım Durumu	Suni Gübre Kul.	8.9	12.2	28.0	12.5	16.6	5.9	14.0
	Çiftlik Güb. Kul.	58.9	70.7	40.0	58.3	56.6	73.6	59.7
	Suni+Çiftlik Güb.	8.9	9.8	20.0	8.3	10.0	8.8	11.0
	Güb. Kullanmayanlar	23.5	7.3	12.0	20.8	16.6	11.8	15.3
Yap.Top. Analizi	Yaptıranlar	2.9	4.9	8.0	4.2	3.0	2.9	4.3
	Hiç Yaptırmayanlar	97.1	95.1	92.0	95.8	97.0	97.1	95.7
Hastalık Ve Zararlı Pop. Ve Tipleri	Mevcut	97.1	95.1	92.0	91.7	93.3	91.2	93.4
	Karaleke	82.4	87.8	64.0	58.3	60.0	58.8	68.6
	Ateş Yanıklığı	41.2	39.1	40.0	29.2	26.7	47.1	37.2
	Kır Ör+Ağ.Kur+İçkur	61.8	51.2	72.0	45.8	60.0	61.8	58.8
	Yaprak Biti	58.9	46.3	80.0	40.0	46.7	52.9	54.1
İlaçlama	Düzenli Olarak Yap.	23.5	29.3	28.0	29.2	26.7	20.0	26.1
	Başkasına yaptıranlar	17.6	34.1	44.0	40.0	43.3	41.2	36.7
	Mot.Pül. Kullananlar	20.6	24.4	36.0	29.2	20.0	23.5	25.6
Budama	Düzenli Olarak Yap.	29.4	26.8	32.0	37.5	23.3	20.6	28.3
	Budama Yapmayanlar	32.4	22.0	28.0	24.0	20.0	29.4	26.0
	Testere + Makas Kul.	79.4	85.4	76.0	83.3	86.7	79.4	81.7
Çeşit	Standart Çeşitle Kurulu	20.6	22.0	28.0	24.0	20.0	20.6	22.5
	Yerli Çeşitle Kurulu	11.8	12.2	16.0	12.5	13.3	14.7	13.4
	Standart+Yerli Çeşit	67.6	65.9	56.0	62.5	66.7	64.7	63.9
	Her Yıl Ürün Alanlar	32.4	31.7	28.0	33.3	23.3	29.4	29.7
Seyreltme	Bilgili Olanlar	14.7	22.0	20.0	16.6	16.6	11.8	17.0
	Meyve Sev. Yapanlar	5.9	4.9	12.0	8.3	10.0	5.9	7.8
Hasat	Geleneksel Tespit	85.3	68.3	88.0	83.3	86.7	82.4	82.3
	Elle Hasat	41.2	39.1	40.0	40.0	36.7	38.2	39.5
	Silkme + çırpma	58.8	61.0	60.0	58.3	63.3	61.8	60.5
	Hasatta İşçi Çalıştırma	14.7	26.8	36.0	29.2	23.3	17.6	24.6
Gelir	Yeterli Bulanlar	11.8	12.2	16.0	12.5	10.0	8.8	11.9
	Başka İşle Uğraşanlar	73.5	87.8	80.0	87.5	86.7	85.3	83.5
Arazi Büyüklüğü	> 20 da	8.8	7.3	20.0	8.3	10.0	14.7	11.5
	10-20 da	20.6	14.7	28.0	12.5	13.3	26.5	19.3
	< 10 da	70.6	78.0	52.0	79.2	76.7	58.8	69.2
Arazi Ziraati	Ot Olarak Bırakanlar	41.2	41.5	40.0	37.5	33.3	32.4	37.7
	Yonca veya Korunça	47.1	43.9	36.0	33.3	33.3	47.1	40.1
Satış	Direkt Bahçede Satış	76.5	58.5	68.0	54.2	60.0	76.5	65.6

program çerçevesinde üretim yapmaları sağlanmalıdır. Özel fidancılık kuruluşlarının tesisi teşvik edilmelidir. Ayrıca yörede kurulacak meyvecilik istasyonunun da yetiştiricilerin bilgilendirilmesinde, yöreye uygun tür ve çeşitlerin belirlenmesinde önemli bir boşluğu dolduracağına inanmaktayız. Yaptığımız mülakatlar neticesinde, yöredeki yetiştiricilerin budama, gübreleme, çiçek ve meyve seyreltmesi, hastalık ve zararlılarla mücadele, sulama ve toprak işleme gibi konulardaki bilgilerinin yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Bu konularda yetiştiricilerin bilgilendirilmesi için, seminerler, tarla günleri düzenlenebilir. (Gülyüz ve ark., 1990; Gülcan ve ark., 1990; Gülyüz ve ark., 1998). Özellikle ilde bir bölge üniversitesi konumuna gelmiş Atatürk Üniversitesi'ne bağlı Ziraat Fakültesi ile Tarım kuruluşları arasında etkin bir iletişimin kurulması, üreticilerin bilgilendirilmesini sağlayacaktır.

Yörede göç, bahçeleri bakımsız ve sahihsiz bırakmıştır. Dolayısıyla verim ve üretim miktarı düşmüştür. Göçün önlenmesinde yöredeki meyvecilik kültürünün teşvik edilmesi faydalı olabilir. Yörede meyveciliğin yeniden düzenlenmesi amacıyla teşvikler artırılmalı, ayrıca bu teşviklerin yerinde kullanılıp, kullanılmadığı sıkı denetimlerle kontrol dilmelidir.

Ülkemizde yanlış veraset tüm tarım alanlarında olduğu gibi meyvecilik yapılan parselleri de küçültmüştür. Türk miras hukukunda bu konu ile ilgili düzenlemeler bir an önce yapılmalıdır. Tarım kesiminde asgari işletme büyüklüğünün yasal olarak saptanması ve uygulamaya konulması artık bir zorunluluk haline gelmiştir. Bu sayede rasyonel üretim yapılabilecek büyüklükteki işletmeler kurulabilecektir (Ayyıldız ve ark., 1997). Yörede meyveciliğin geliştirilmesi için, diğer

tarım dallarının da geliştirilmesi çiftçi gelirlerini artırması bakımından faydalı olacaktır.

KAYNAKLAR

- Anon, 1997. D.S.İ 8. Bölge Müdürlüğü 1997 yılı Tebliği.
- Anon, 1999. Erzurum Tarım İl Müdürlüğü Meyve Kesin Ürün Raporları.
- Ayyıldız, T.; Açıkel, S., Keskin, A., Atsan, T., 1997. Türkiye Avrupa Birliği ilişkileri. Atatürk Üniv. Yay. No: 850, Ziraat Fak. Yay. No:332, Ders Kitapları Serisi No:79, Erzurum
- Güçlü, Ş., R. Hayat, H. Özbek, Ö. Çalınışur, S. Pekel, 1998. Artvin, Erzincan, Erzurum, Kars ve Iğdır İllerinde Meyve Yetiştiriciliğinin Entomolojik Sorunları ve Çözüm Önerileri. Doğu Anadolu Tarım Kongresi (Cilt 1). Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi 14-18 Eylül 1998, 24-35, Erzurum.
- Gülcan, R.,M. Gülyüz, İ. Bolat, A.Ünal, L.Pırlak, A. Eşitgen, R. Aslantaş, H.Demirsoy, L.Karaduva,1995. Yumuşak ve Sert Çekirdekli Meyvelerde Tüketim Projeksiyonları ve Üretim Hedefleri. 4. Türkiye Ziraat Mühendisliği Teknik Kongresi, T.C. Ziraat Bankası Kültür Yay. No:26. 629-654.
- Gülyüz, M., İ Bolat, L. Pırlak, 1990. Gümüşhane İli Meyveciliğinin Bu günkü Durumu ve Geliştirilmesi. Geçmişten ve Günümüze Gümüşhane Semp. 13-17 Haziran 1990, Gümüşhane.
- Gülyüz, M., 1991. Ülkemiz meyve fidancılığında Anaç sorunu ve Dünyada anaç ıslahı ile ilgili çalışmalar. 1. Fidancılık Sempozyumu Tokat.
- Gülyüz, M., 1993. Günümüz Meyve Yetiştiriciliğinde Görülen Bazı teknik Gelişmeler. Atatürk Üni. Ziraat Fak. Derg., 24(1):171-184.
- Gülyüz, M., R. Aslantaş, L. Pırlak, 1998. Oltu ve Çevre İlçeleri Meyveciliğinin Bu günkü Durumu ve Geliştirilmesi. Geçmişten Geleceğe Oltu ve Çevresi Semp. 1-3 Temmuz 1998 Oltu-Erzurum, 447-457.
- Ülkümen, L., 1973. Bağ-Bahçe Ziraatı. Atatürk Üniv. Yay. No:275, Ziraat Fak. Yay. No:128, Ders kitapları serisi no:22, 404, Erzurum.

Ek 1. Çoruh Vadisinde Meyveciliğin Genel Durumunun Belirlenmesine İlişkin Anket Formu

1. AdıSoyadı:.....
2. İkamet Ettiği yer.....
3. Yaşı:.....
4. Tahsil Durumu:.....
5. Meyvecilikle kaç yıldır uğraşiyor:.....
6. Tarım teşkilatları ile ilişkileri ne aşamada:.....
7. Üniversitedeki ilgili fakültelerle ilişkileri ne aşamada:.....
8. Sulama yapıyor mu: EVET () HAYIR ()
9. Sulama yapıyorsa sulama suyu kaynağı olarak ne kullanıyor:.....
10. Sulama yaparken neye dikkat ediyor:.....
11. Gübreleme yapıyor mu: EVET () HAYIR ()
12. Gübre kullanıyorsa hangi tür gübreler tercih ediyor:
Hayvan Gübresi ()- Suni gübre ()- Herikisini de ()
13. Suni gübre kullanıyorsa hangisini veya hangilerini tercih ediyor:.....
14. Gübreyi neye göre kullanıyor (yaprak ve toprak analizi yaptırmış mı):.....
15. Bahçelerde ara ziraati yapıyor mu: EVET () HAYIR ()
16. Ara ziraatında en çok hangi türleri tercih ediyor:.....
17. Bahçesinde sıklıkla rastladığı hastalık ve zararlılar hangileri ve hangi yoğunlukta:.....
-
-
18. İlaçlama yapıyor mu: EVET (), HAYIR ()
19. İlaçlama aşamasında hangi kriterlere dikkat ediyor (zaman- doz ve metot):.....
-
20. İlaçlamada kullandığı alet: (motorlu- motorsuz- el):
-
21. Bahçesinde toprak işleme yapıyor mu: EVET (), HAYIR ()
22. Toprak işleminde kullandığı alet: (traktör, bel, çapa, kazma vs):.....
-
23. Budama yapıyor mu. EVET (), HAYIR ()
24. Budama hakkındaki bilgisi ne durumda:.....
-
25. Budama sıklığı: Heryıl (), İki-üç yılda (), Daha fazla ()
26. Budamada kullandığı aletler: (Balta, makas, testere vs):.....
-
27. Bahçesi standart çeşitle mi, yerli çeşitle mi kurulu(Çeşit ismi):.....
-
28. Bahçeden heryıl düzenli ürün alabiliyor mu: EVET () HAYIR ()
29. Meyve ve çiçek seyreltmesini biliyor mu: EVET (), HAYIR ()
30. Meyve ve çiçek seyreltmesi uyguluyor mu, metot (elle, kimyasal olarak):.....
-
31. Hasat zamanını nasıl tayin ediyor:.....
-
32. Hasat metodu veya metotları neler: (elle, silkeleme, çırpma vs):.....

33. Bahçesinden elde ettiği yıllık geliri ne kadar:

34. Meyvecilikten başka işle uğraşiyor mu: EVET (), HAYIR ()

35. Bahçesinde işçi çalıştırıyor mu: EVET (), HAYIR ()

36. Bahçenin alan ne kadar:

37. Ürünü nasıl değerlendiriyor:

38. Üreticinin meyve tüketim alışkanlığı ne düzeyde (sağlık açısından değerini biliyor mu):

39. Pazarlama ve değerlendirme aşamalarında karşılaştığı sorunlar neler:

40. Meyvesini satıyorsa tercih ettiği satış noktaları (Semt pazarları, hal, ağaç üzerinde, bahçede direkt satış vs):

41. İlçe teşkilatlarına ait bilgiler (eleman sayısı, niteliği ve durumu):